

Verplicht, maar toch vrijblijvend

Een verkenning van de meerwaarde van intervisie voor gezinshuisouders

Wim van Ieperen, Martine Noordegraaf en Mark Zanin
Mei 2022

In opdracht van het Kernteam Gezinshuizen

gezinshuis
com

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Present 24/7

voor jouw gezinshuis altijd present.

Nederlands
Jeugdinstituut

Onder-
steunings-
team

de
Nederlandse
ggz

Managementsamenvatting

In dit verkennende onderzoek is zicht gekregen op de meerwaarde van intervisie voor gezinshuisouders. Er is een literatuuronderzoek gehouden naar de werkzame bestanddelen voor intervisiegroepen. Daarnaast is er een enquête gehouden over het nut van intervisienetwerken voor gezinshuisouders. Hier hebben 70 gezinshuisouders aan meegewerkt. En tenslotte zijn er vervolgens diepte-interviews gehouden met 8 gezinshuisouders. Gedurende het onderzoek waren er diverse gesprekken met vertegenwoordigers van de Beroepsvereniging voor gezinshuisouders Present 24x7, om goed aan te sluiten bij de praktijk. Allereerst is gekeken naar wat de meerwaarde van intervisie is volgens de literatuur. Vooral voor mensgerichte beroepen wordt intervisie gezien als methode om het persoonlijk functioneren in de beroepsrol te verbeteren. Het wordt gezien als vorm van *peer coaching*. Het heeft een ontwikkelend en ondersteunend karakter. Daarnaast is er gekeken naar de huidige situatie van intervisiegroepen in de wereld van gezinshuizen. Hier komt het volgende uit:

- De groepsgrootte van de intervisiegroepen varieert van 5-8 personen en wordt tussen de 3 en 10 keer per jaar gehouden (interview, enquête, interview).
- De gezinshuisouders zitten in een vaste groep en hebben een begeleider die een relatief vaste structuur hanteert.
- Uit de enquête blijkt dat 33,3% van de gezinshuisouders in loondienst niet deelneemt aan intervisie (interview). Uit de enquête wordt ook duidelijk dat 100% van de vrijgevestigde gezinshuisouders intervisie volgt en dat 27 % van de gezinshuisouders in franchiseconstructie geen aansluiting heeft bij een intervisiegroep.

We kunnen concluderen dat intervisie meerwaarde heeft als de volgende werkzame bestanddelen functioneren:

- Structuur, veiligheid, ontmoeting, (h)erkenning, waardering en een aangename groepsgrootte worden als helpende factoren genoemd. Wanneer dit functioneert leidt intervisie tot deskundigheidsbevordering.
- Goede voorbereiding (casus inleveren, intervisievraag) is een belangrijk onderdeel van intervisie. Dit wordt ook door gezinshuisouders belangrijk gevonden.
- Een duidelijke rolverdeling geeft helderheid en brengt structuur (facilitator, casusinbrenger, deelnemers).
- Een geschoolde intervisor (facilitator) heeft volgens de geïnterviewden en de literatuur een belangrijke meerwaarde in het intervisieproces.
- Een bepaalde kwaliteit van reflecteren is voorwaardelijk voor een goede intervisie. Het kan helpen om een aantal reflectiemethoden en methodieken ter beschikking te stellen.
- Motivatie is een belangrijke factor. De meeste geïnterviewden hebben een sterkte intrinsieke motivatie, maar ook extrinsiek (registratie) speelt mee.
- Het van tevoren met elkaar een visie delen over intervisiegroepen, commitment hebben over de werkwijze is een belangrijk bestanddeel.

Een goed leerklimaat is dus van wezenlijk belang. Deze gezinshuisouder vat het in een interview mooi samen: **“Ik durf echt wel dingen te vertellen die me echt aan het hart gaan en die misschien niet mezelf mooi neerzetten, maar die ook mezelf aan m’n kwetsbare kant, m’n niet zo mooie kant laten zien..”** Juist door eerlijk en kwetsbaar te kunnen zijn en daar erkenning en herkenning voor te krijgen, samen met ruimte waarin reflectie en nieuwe handelingsalternatieven ontstaan, wordt deskundigheid bevordert en kunnen gezinshuisouders goede zorg blijven leveren. Intervisie doet er dus toe, het is de APK van professionele opvoeders.

Voorwoord

Intervisie wordt vooral door mensgerichte beroepen gebruikt als een belangrijk middel tot professionalisering. Hierbij zien wij verschillende vormen ontstaan waarbij deelname soms verplicht, maar soms ook vrijblijvend is. Het kan leiden tot actieve deelname, maar het kan ook ontaarden in een “theekransje”.

Wij zijn als lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede, in opdracht van Kernteam Gezinshuizen en in samenwerking met de beroepsvereniging Present 24x7, een onderzoek begonnen naar de kerncriteria voor een goede functionerende interventie voor deze lerende en reflecterende gezinshuisouder.

In een eerste gesprek met de beroepsvereniging Present24/7, werd de gezinshuisouder gekenschetst als “een praktisch ingestelde professional die weet te putten uit het gewone leven”. Intervisie bleek bij gezinshuisouders meestal geen verplicht onderdeel van hun professionalisering. Daarnaast leeft er een erg divers beeld over interventie bij deze doelgroep. Ook hier twee werelden: “Het waren meer koffiemomenten.. er is geen goed beeld van wat interventie is”. Maar ook “bij ons geen praatpot, maar reflectie en begeleide methodische coaching als werkzame bestanddelen”. Intervisie kan in dit beroep leiden tot gestage groei, maar kan ook een sijnpelende bron van irritatie zijn.

In de diepte-interviews die we hielden, leerden we de gezinshuisouders kennen als erg betrokken professionals met een grote intrinsieke motivatie voor kwetsbare jeugdigen. Ook als professionals die willen weten of iets daadwerkelijk werkt en zin heeft. Hun afstand- nabijheid positie is vaak complex: zij zijn als professional, maar ook als mens betrokken bij hun gezinshuis. Zij werken vaak samen met gezinsleden en hebben te dealen met complexe problematiek. Een beroep waar mede door hun vaak 24 uur per dag beschikbaarheid het mens zijn en de professional erg dicht bij elkaar ligt.

Goede interventie leidt tot een meer professionele gezinshuisouder. In dit onderzoek gingen wij op zoek in de literatuur en in de beroepspraktijk naar werkzame bestanddelen van interventie. Dit leidde vervolgens tot een aantal constatering en aanbevelingen v.w.b. werkzame interventie bij gezinshuisouders.

Wij zijn alle gezinshuisouders die aan dit onderzoek hebben meegewerkt, hetzij aan de enquête of aan de diepte-interviews, zeer dankbaar voor hun bijdrage. Uit deze laatstgenoemde gesprekken is een mooi beeld ontstaan: de gezinshuisouder als een erg betrokken, deskundige, gepassioneerde professional.

Tenslotte willen wij de beroepsvereniging bedanken voor hun deskundige inbreng bij het maken van dit onderzoek. We wensen gezinshuisouders veel leerzame gesprekken toe in bloeiende interventiegroepen die wellicht verplicht zijn, maar vrijblijvend voelen.

Wim van Ieperen, Docent-onderzoeker en supervisor
Dr. Martine Noordegraaf, Lector Jeugd en Gezin
Mark Zanin, Gezinshuisouder bij Gezinshuis Infinito

Lectoraat Jeugd en Gezin, Christelijke Hogeschool Ede

Inhoudsopgave

1.	Achtergrond, aanleiding en onderzoeksvraag	6
	Achtergrond en aanleiding	6
	Doel en onderzoeksvragen	6
	Onderzoeksaanpak en verantwoording	6
2.	Beschrijving huidige situatie intervisiegroepen	8
	Inleiding	8
	Literatuur	8
	Enquête	9
	Interviews	9
3.	(Werkzame) bestanddelen van intervisiegroepen	11
	Inleiding	11
4.	Inrichting intervisiegroepen: conclusies en aanbevelingen	15
5.	Bijlagen	17
	1. Vragenlijst interview	17
	2. Vragenlijst enquête	18
	3. Resultaten enquête (zie voorbeeld evaluatie..)	19
	4. Onderwerpen voor intervisie en tips voor intervisie genoemd in interview.	23
	Literatuurlijst	16

1. Achtergrond, aanleiding en onderzoeksvraag

Achtergrond en aanleiding

In gezinshuizen wordt van een gezinshuisouder veel gevraagd. Betrokkenheid, nabijheid, afstand, regelgeving en vaak partners al dan niet met eigen kinderen maken het beroep complex. In deze complexiteit je eigen weg zoeken, is vaak ingewikkeld. Middelen om je als gezinshuisouder te helpen om zicht op jezelf en je handelen te houden zijn bijvoorbeeld coaching, intervisie en supervisie. Intervisie met andere gezinshuisouders kan een wezenlijke bijdrage zijn voor eigen professionaliteit en vitaliteit. In de Kwaliteitscriteria Gezinshuizen (2019: p. 22), wordt gesproken over de “Lerende en reflecterende gezinshuisouder”. Tegen deze achtergrond heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de kerncriteria voor een goed functionerende intervisie voor deze lerende gezinshuisouder. Dit onderzoek is uitgevoerd door het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede in opdracht van Kernteam Gezinshuizen en in samenwerking met de beroepsvereniging Present 24x7.

Vaak zijn gezinshuisouders ook zelfstandig ondernemers, maar altijd is hun eigen gezinshuis hun werk. Deze gewone setting maakt voor jeugdigen het opgroeien zo normaal mogelijk. Het kan het beroep daarentegen ook uitdagend maken. Werk, privé en gezin onder hetzelfde dak is een combinatie die ook ingewikkeld kan zijn. Betrokkenheid, nabijheid, afstand, vaak partners en eigen kinderen, regelgeving en samenwerkingspartners maken het beroep complex. In deze complexiteit vitaal blijven is belangrijk voor de duurzame inzet van gezinshuisouders. Een goede balans is nodig om het lang vol te kunnen houden. Dit blijkt ook uit onderzoek naar de risico's voor pleegouders wanneer zij langdurig onder stressvolle omstandigheden (zoals ten tijde van een pandemie) hun werk moeten doen. Zij lopen kans om burn-out te raken, hun compassie te verliezen en last te krijgen van secundaire traumatische stress (Verheyden, Van Holen, West & Vanderfaellie, 2020). Het is dus des te belangrijker om goede vormen van support, zoals intervisie, in te zetten omdat sociale en emotionele steun helpen om met voldoening te blijven werken (Pope, Ratliff, Moody & Benner, 2022).

Doel en onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in bestaande werkwijzen en een advies uit te brengen voor werkzame bestanddelen voor intervisienetwerken van gezinshuisouders. Wij willen met dit onderzoek antwoord krijgen op de volgende vragen:

1. Wat zijn werkzame bestanddelen (kenmerken en werkvormen) voor intervisiegroepen met en zonder coach volgens de literatuur?
2. Welke aanpak wordt momenteel binnen bestaande intervisiegroepen gehanteerd?
3. Wat wordt binnen de bestaande intervisiegroepen als remmend dan wel helpend ervaren? Hoe ziet dit er dan uit?
4. Wat zijn werkzame bestanddelen van bestaande intervisiegroepen die naar eigen zeggen goed functioneren/ floreren?
5. Hoe kunnen intervisiegroepen zo worden ingericht dat er daadwerkelijk tot leren wordt gekomen en dat de deelnemers groei van hun handelingsbekwaamheid rapporteren?

Onderzoeksaanpak en verantwoording

Voor dit onderzoek zijn de volgende methoden ingezet:

- In het begin van het onderzoek is de term leergroep gehanteerd, maar al snel bleek dat intervisiegroep beter de lading dekt. Dit past ook bij de praktijk van de gezinshuisouders. Vandaar dat voor deze term gekozen is.
- Er is een literatuuronderzoek gehouden naar de werkzame bestanddelen voor intervisiegroepen. (vraag 1)
- Er is er een enquête gehouden naar het nut van intervisienetwerken voor gezinshuisouders. Hier hebben 70 gezinshuisouders aan meegewerkt. (deelvraag 2 en 3) (bijlage 2)
- Er zijn diepte-interviews gehouden met 8 gezinshuisouders. (deelvraag 2, 3, 4 en 5) (bijlage 1)
- Gedurende het onderzoek zijn er diverse gesprekken geweest met vertegenwoordigers van de Beroepsvereniging voor gezinshuisouders Present 24x7, om goed aan te sluiten bij de praktijk.

Gegevens van deelnemers aan de interviews

Aan het diepte-interview hebben 8 gezinszinshuisouders (2 mannen en 6 vrouwen) meegewerkt die zelf actief participeren in een intervisiegroep. Hierbij is een vooraf vastgestelde standaardvragenlijst (bijlage 1) gebruikt. De interviews zijn afgenomen door twee onderzoekers, waarbij één onderzoeker het interview afnam en de andere onderzoeker het proces bewaakte. Deze interviews zijn opgenomen en uitgeschreven. Daarna heeft er een codering plaatsgevonden. Hieronder de relevante gegevens van de gezinshuisouders:

- Twee gezinshuisouders runden het gezinshuis alleen, 6 gezinshuisouders deden dit samen met hun partner.
- Drie gezinshuisouders hadden tussen de 1 en 5 jaar een gezinshuis, 4 gezinshuisouders tussen de 6 en 10 jaar en 1 gezinshuisouder had meer dan 10 jaar een gezinshuis.
- Het aantal kinderen varieerde: 1 gezinshuisouder had 2 kinderen, 7 gezinshuisouders tussen de 3 en 5 kinderen en 1 gezinshuisouder had 8 gezinshuis kinderen.
- De meeste gezinshuisouders hadden een vooropleiding in zorg en welzijn: 6 gezinshuisouders hadden een HBO (V, J, SW) opleiding, 1 gezinshuisouder een MBO zorg en welzijn en 1 gezinshuisouder een andere MBO opleiding. Zij was studierend bij HBO SW.

Bijna alle gezinshuisouders die hebben meegewerkt aan het interview voor dit onderzoek antwoordden op de vraag waarom ze gezinshuisouder zijn geworden: “een grote passie om jongeren te helpen”. Gezinshuisouders voelen zich betrokken bij “kinderen die niet zo goed terecht zijn gekomen”, hebben een hart voor “kinderen in nood” of “kinderen die thuis geen thuis ervaren”. Bij twee gezinshuisouders was de interne drijfveer de eigen ervaringsdeskundigheid als kind in de hulpverlening. Ook waarden zoals “omkijken naar mensen die het minder hebben” spelen een rol. Tenslotte werd ook “het ondernemerschap” als reden aangedragen. Veel gezinshuisouders waren eerst een pleeggezin. Maar, anders dan bij een pleeggezin, is een gezinshuis ook een *“kleinschalige vorm van jeugdhulp, georganiseerd vanuit een natuurlijk gezinssysteem waar gezinshuisouders volgens het 24x7-principe, opvoeding, ondersteuning en zorg bieden aan bij hen in huis geplaatste kinderen en jongeren die tijdelijk of langdurig zijn aangewezen op intensieve en professionele hulpverlening als gevolg van beschadigende ervaringen en/of complexe problematiek”* (Kwaliteitscriteria Gezinshuizen, 2019: p. 10).

Rol gezinslid: “Mijn vrouw is... mijn maatje, mijn buddy en mijn steun”

Familie of partners spelen bij nagenoeg alle gezinshuisouders een belangrijke rol. Bij gezinshuisouders met een partner speelt deze partner een wezenlijke rol. Bij zowel de dagelijkse zaken als ook in cruciale beslissingen. Bij gezinshuisouders wordt vaak een taakverdeling gemaakt en vervullen deze partners (of familieleden) een rol als klankbord, sparringpartner of als bevestiging. Ook andere gezinsleden spelen een rol (moeder, zus, eigen kinderen). Zij zorgen vaak voor een spiegel en vervullen een belangrijke “sparfunctie”. “Mijn ‘eigen’ kinderen: die houden ons wel een enorme spiegel voor. En, ... als ik ... uit mijn plaat ga, dan krijg ik dat wel eens terug van: ‘nou dat was niet zo handig papa?’”

2. Beschrijving huidige situatie intervisiegroepen

Inleiding

Dit hoofdstuk staat allereerst stil bij de relevantie van intervisie. Het beschrijft de waarde van intervisie voor mensgerichte beroepen (onderzoeksvraag 1). Ook kijkt het hoofdstuk naar de aanpak die bestaande intervisiegroepen hanteren (onderzoeksvraag 2). Tenslotte volgt er een beschrijving hoe de recente literatuur kijkt naar aanbevelingen v.w.b. structuur en vorm. De enquête en de interviews richten hun aandacht op de huidige intervisiepraktijk bij gezinshuisouders.

Literatuur

Dit deel van het onderzoeksrapport staat stil bij de intervisie(vormen) vanuit de literatuur en kijkt, vanuit het Kwaliteitsregister Jeugd, naar drie dimensies van reflectie. Ook besteedt het aandacht aan de aanbeveling v.w.b. groeps grootte en frequentie.

Intervisie is een vorm van deskundigheidsbevordering, waarbij professionals *“een beroep doen op hun collega’s om inzicht te krijgen in werkgerelateerde vraagstukken”* (Bellersen & Kohlmann 2021: p. 19).

Intervisie wordt soms (tijdelijk) begeleid, maar kan ook zelfsturend zijn (Berger & Kleine, 2013). In plaats van intervisie gebruikt het werkveld ook wel de term ‘intercollegiale consultatie’ of peer-coaching (Berger & Kleine, 2013; Bellersen & Kohlmann 2021: p. 21). Deze term bedoelt dat collega’s elkaar ondersteunen bij problemen uit de dagelijkse praktijk. Door de gelijkwaardigheid en wederkerigheid die dit met zich meedraagt, ontstaat er een leerproces waarbij betrokkenen durven te reflecteren. Collegiale interactie is een goede inspiratie tot autonoom handelen (Den Berg, 2018). Den Berg benadrukt daar nog bij dat het belangrijk is dat de inbrenger nieuwe strategieën krijgt aangereikt die in de dagelijkse praktijk uitprobeerbaar kunnen worden. Intervisie heeft dan een ontwikkelend en ondersteunend karakter. Kessels (2012) geeft aan dat leren en ontwikkelen het beste plaatsvindt in een netwerk of andere sociale context. Hij benoemt dat daarbij de verscheidenheid aan mogelijkheden om met collega’s van binnen als wel van buiten de eigen groepen te communiceren, samen te werken en ervaringen uit te wisselen het resultaat en de verbinding ondersteunt. *“Het is meer dan het stapelen van kennis. Het is nieuwe kennis verwerven en elkaar toekennen”* (Kessels, 2012: p. 26).

Berger en Kleine (2013) beschrijven twee vormen van intervisie, namelijk: probleem- en oplossingsgerichte intervisie. Bij probleemgerichte intervisie is de focus ‘het probleem’, dit wordt geanalyseerd. Intervisie onderzoekt dan de oorzaken en draagt vervolgens oplossingen aan. Door oplossingen van directe collega’s aan te dragen, ervaren betrokkenen dit als effectieve manier. Bij de oplossingsgerichte intervisie daarentegen vindt er geen analyse plaats. Deze vorm kijkt vanuit empowerment en onderzoek dus oplossingen zonder ongevraagde adviezen te geven. Afhankelijk van de gekozen werkvorm ligt het accent van intervisie dus op reflectie, het analyseren van problemen, het vinden van oplossingen of het geven van adviezen.

Voor gezinshuisouders is intervisie een belangrijke vorm van reflectie en een manier om kwaliteit van het gezinshuisouderschap te borgen. In de Kwaliteitscriteria Gezinshuizen (2019: p.22) is het hebben van intervisie dan ook een uitgangspunt: *“De gezinshuisouder doet aan professionele ontwikkeling en zelfzorg (frequentie en inhoud). Daarbij is aandacht voor de vitaliteit van de gezinshuisouder. Er is in elk geval op regelmatige basis sprake van intervisie en begeleiding in professioneel verband”*.

De verdieping binnen de intervisie met gezinshuisouders bestaat erin dat de reflectie op zowel het handelen tijdens de casus als de emotionele invloed die de situatie had, worden uitgediept. Dit is nodig omdat het werk van de gezinshuisouder 24X7 met het privéleven verstrengeld is en thema’s die spelen in het dagelijks leven aangepakt moeten worden, omdat dit anders invloed heeft op de vitaliteit van de gezinshuisouder en/of het gezinsleefklimaat.

Kwaliteitsregister Jeugd geeft op haar website een beschrijving van de drie dimensies waarop reflectie zich richt.

De technische dimensie

Elk kind vereist een andere aanpak en daarover kun je als gezinshuisouder behoorlijk van inzicht verschillen met een zorgaanbieder, een voogd of je partner. Hoe ga je daarmee om en weet je voor jezelf hoe je het wilt doen? Hoe kun je met een open blik blijven kijken naar andere pedagogische mogelijkheden? Wat maakt dat jouw aanpak bij het ene gezinshuiskind wel werkt en bij een ander niet? Of hoe verhoudt een bepaalde aanpak zich tot de kracht van het gewone leven binnen het gezinshuis?

De normatieve dimensie

Als gezinshuisouder werk je in een krachtenveld met allerlei personen en instanties (biologische ouders, voogden, gemeenten, zorgaanbieders, orthopedagogen etc.). Binnen dat krachtenveld gebeurt het soms dat je iets ‘moet’ doen wat je tegen de borst stuit, wat indruist tegen jouw beroepsethiek. Hoe ga je daar op een goede manier mee om? Wat doe je als een plaatsing in jouw gezinshuis voor een kind niet goed blijkt te zijn, terwijl allerlei (persoonlijke) belangen spelen die zorgen dat een plaatsing blijft voortduren?

De persoonlijke dimensie

Nog meer dan in andere beroepen leg je als gezinshuisouder je ziel en zaligheid in je werk. Je laat kinderen bij jou in huis wonen. Je komt bij deze, vaak getraumatiseerde, kinderen regelmatig dingen tegen die haken aan wat jij persoonlijk in je leven op je bordje hebt gehad. Hoe ga je daarmee om? Wat maakt dat je je soms enorm aan een kind ergert? Hoe kun jij jezelf blijven in je eigen huis? En welke invloed heeft het gezinshuis op je eigen kinderen of partner?

Voor de SKJ-registratie is het voor gezinshuisouders van belang om te voldoen aan de eisen van (reflectie) t.b.v. de SKJ-punten. Daarnaast stelt het SKJ afhankelijk van de groepsgrootte een tijdsduur dat samenhangt met de 50 te behalen punten. Hiervoor geldt dat gezinshuisouders minimaal 20 keer in de 5 jaar, gemiddeld 4 keer per jaar, een bijeenkomst hebben. Op de website van de SKJ is een format beschikbaar waarmee professionals hun reflectie kunnen rapporteren.

Groepsgrootte

Vanuit de literatuur wordt een duidelijk spectrum genoemd wat betreft de groepsgrootte. Vijf tot acht deelnemers inclusief de facilitator en de casusinbrenger (Bellersen & Kohlmann, 2021: p. 61).

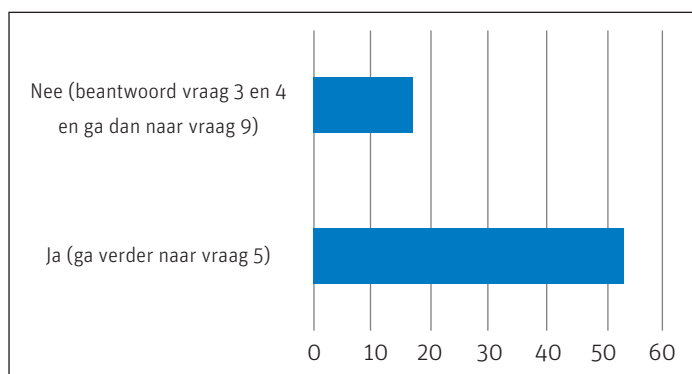
Frequentie

Het Registerplein (2021), de SKJ (2021) en de literatuur zien de frequentie van eens per acht weken intervisie als goede frequentie.

Enquête

In totaal 70 gezinshuisouders hebben de enquête ingevuld. De verschillende (financiële) constructies, of het nu om een gezinshuisouder in loondienst of franchise construct gaat, zijn allemaal vertegenwoordigd.

Wat in de enquête naar voren komt is het aantal gezinshuisouders dat zich niet heeft aangesloten bij een intervisiegroep. In het bijzonder de gezinshuisouders in loondienst: hiervan heeft het merendeel geen intervisiegroep.

Enquêtevraag; Ik ben lid van een leergroep.

Een aantal gezinshuisouders (17) geeft aan geen lid te zijn van een intervisiegroep.

Onder dit aantal zijn er 5 gezinshuisouders die in loondienst zijn, waarvan 2 aangeven geen aansluiting bij een intervisiegroep te willen. Twee andere geven aan dit in de toekomst wel te willen en 1 geeft aan dat er geen intervisiegroepen in de omgeving zijn.

Het overgrote deel van de intervisiegroepen (90%) komt het liefst meer dan 4 keer per jaar bij elkaar, waarbij 6 maal per jaar hier met 20% bovenuit steekt. Ruim de helft wil een fysieke ontmoeting.

Interviews

Dit gedeelte vroeg naar de groepsgrootte, de frequentie en de samenstelling van de intervisiegroep. Ook de methode en de vorm kwamen aan de orde.

Beschrijving Intervisiegroep: “Ik vond het een warm bad, de erkenning en ik kon daar mijn kennis vergaren”

De meeste gezinshuisouders hebben intervisie met een gevarieerde samenstelling (beginnend – ervaren). De gemiddelde intervisie bestaat uit een minimum van 5 en een maximum van 8 personen. Zij komen 3 tot 10 keer bij elkaar. De meeste gezinshuisouders vinden 6 keer per jaar een fysieke intervisiebijeenkomst ideaal. Een deel hiervan verkiest hierbij een vaste plek van samenkomen, anderen hebben de voorkeur om te rouleren.

Methode

De gezinshuisouders zitten in een vaste groep. Vaak wordt begonnen met een rondje hoe iedereen erbij zit. Bijna alle geïnterviewden hebben een begeleider en bespreken een casus. Van de begeleider wordt verwacht dat hij/zij zich verdiept in de materie. De meeste leden sturen de casus vooraf naar elkaar. Een aantal werkt met een vaste volgorde van inbreng, een aantal groepen kiest uit de verschillende casussen de meest urgente. Er is een relatief vaste structuur, hoewel ook flexibiliteit wordt verwacht. Sommige groepen gebruiken vaste methodes (cirkelmethode, rodelmethode, 10-stappenmethode).

Fysiek of online

Vanuit de enquête komt naar voren dat tijdens de coronapandemie (waarin dit onderzoek zijn context heeft) gezinshuisouders soms beperkt zijn in contact met anderen. Om intervisie doorgang te laten vinden, is gebruik gemaakt van het digitale medium. Vanachter de computer, op afstand, worden er intervisiebijeenkomsten gehouden. Hierover worden voor- en nadelen genoemd. Positief is dat het (reis)tijd scheelt en besmetting op deze manier niet plaats kan vinden. Het nadeel is dat het als onpersoonlijker wordt ervaren. Het (waardevolle) moment voorafgaand aan de intervisie wordt beperkt omdat er toch minder af te lezen is van lichaamshouding. Daarmee wordt de interpretatie lastiger, geven gezinshuisouders terug tijdens de diepte-interviews. In de literatuur is hier geen relevante informatie over gevonden.

Samenvatting

Allereerst is gekeken naar de huidige stand van zaken v.w.b. intervisie vanuit de literatuur. Vooral voor mensgerichte beroepen wordt intervisie gezien als methode om het persoonlijk functioneren in de beroepsrol te verbeteren. Zij zien het als vorm van peer coaching. Intervisie is een plek waar verdieping plaatsvindt en waar wordt gekeken naar de emotionele invloed. Het heeft een ontwikkelend en ondersteunend karakter. “Het is nieuwe kennis verwerven en elkaar toekennen” (Kessels, 2012: p. 26).

Daarnaast is gekeken naar de huidige situatie v.w.b. de intervisiegroepen. De volgende zaken zijn relevant voor het onderzoek:

- De groepsgrootte van de intervisiegroepen varieert van 5-8 personen (literatuur, interview,) en wordt tussen de 3 en 10 keer per jaar gehouden (interview, enquête, interview).
- De gezinshuisouders zitten in een vaste groep en hebben een begeleider die een relatief vaste structuur hanteert (interview).
- Uit de enquête blijkt dat 33,3% van de gezinshuisouders in loondienst geen intervisie heeft. Uit de enquête wordt ook duidelijk dat 100% van de vrijgevestigde gezinshuisouders intervisie volgt en dat 27 % van de gezinshuisouders in franchiseconstructie geen aansluiting heeft bij een intervisiegroep.
- Er zijn verschillende methoden van intervisie. Deze zijn niet altijd bekend (literatuur, interview).

3. (Werkzame) bestanddelen van intervisiegroepen

Inleiding

Dit hoofdstuk onderzoekt de (werkzame) bestanddelen van intervisiegroepen. Vanuit de literatuur (onderzoeksvraag 1), de interviews en de enquête richt de blik zich op de verschillende werkzame componenten die onderdeel zijn van een intervisiegroep. Bijv. motivatie, methoden, helpende en remmende factoren, etc. (onderzoeksvragen 2,3 en 4). Het eind van dit hoofdstuk sluit af met een samenvatting v.w.b. de werkzame bestanddelen.

Literatuur

Deze literatuurverkenning kijkt naar de methodieken, samenstelling, rolverdeling van intervisiegroepen en de spelregels voor goed functionerende intervisiegroepen.

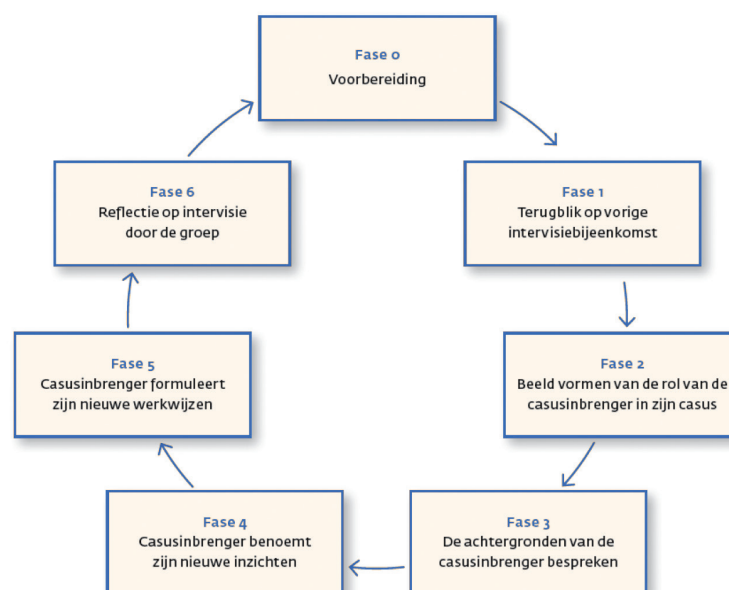
Methodieken

Er zijn verschillende methodieken die gezinshuisouders kunnen gebruiken om casussen uit te werken. Bellersen en Kohlmann (2021: v.a. p. 127) beschrijven 27 methoden voor intervisie die structuur kunnen bieden waarlangs de casusinbrenger wordt geholpen om inzichten te krijgen.

Vorbereiding

De voorbereiding voor bijeenkomsten verschilt in de praktijk tussen de intervisiegroepen. Er zijn groepen die een vaste structuur hebben. Groepen met een facilitator, hebben doorgaans voorafgaand aan de bijeenkomst een opdracht gekregen. Bijvoorbeeld: bereid allemaal een casus voor of bedenk iets waar je trots op bent. Ook kan het zijn dat de groep een vast schema hanteert met afspraken over de taakverdeling en over wie de casuïstiek inbrengt. Vaak wordt er bij urgentie afgeweken en de casus opgepakt op dat moment.

Bellersen en Kohlmann (2021) benadrukken het belang van de voorbereiding. Dit is fase 0. Intervisie start met het voorbereiden van een casus en intervisievraag, dit komt de kwaliteit en opbrengst van de bijeenkomst ten goede. Het geeft de casusinbrenger de kans om er wat langer over na te denken. De voorbereiding speelt zich af buiten de intervisie. In deze fase wordt overlegd met de facilitator om de intervisiemethode te kunnen bepalen en om de daarbij behorende specifieke voorbereidingen te kunnen treffen. En als de methode gekozen is, werkt de casusinbrenger deze casus en de intervisievraag uit op papier en deelt deze vooraf met de deelnemers. Over de andere fasen van intervisie is hier meer te lezen. Zie ook onderstaand overzicht waarin alle fasen van intervisie worden weergegeven:

Ook beschrijven Bellersen en Kohlmann (2021) het belang van variatie in methodieken. Kanttekening daarbij is wel dat dit vooral geldt voor de meer ervarende gezinshuisouders en voor de gezinshuisouders die een intervisiebijeenkomst geleid door een facilitator bijwonen.

Rolverdeling

In de literatuur staat het over het algemeen niet vast dat een intervisiegroep begeleid zou moeten worden, maar Bellersen en Kohlmann (2021: p. 61) nemen hier wel stelling over in. *“De facilitator die de intervisiebijeenkomst zal begeleiden, stelt de groep samen. Om een intervisiegroep als groep goed te laten functioneren, is een kundige facilitator die het proces en de intervisiemethode begeleidt, noodzakelijk. Zonder een ervaren facilitator mondt de intervisiebijeenkomst al snel uit in een (nuttige) discussie of een soort werkbepreking”*. Bij langer bestaande intervisiegroepen wordt er soms gekozen om zonder begeleider intervisie te doen (Van den Ende, 2017).

Bij gezinshuisintervisiegroepen zonder facilitator zijn de rollen over het algemeen verdeeld in de casusinbrenger en de deelnemers. Ook worden er vaak rollen en taken verdeeld. Zo kan het zijn dat de gezinshuisouders te gast zijn bij één van de andere gezinshuisouders en wordt door deze laatste het facilitaire gedeelte verzorgd. Het kan zijn dat er een schema is opgesteld wie welke taak of rol op welk moment heeft. Eén van de gezinshuisouders heeft de rol, die doorgaans weggelegd is voor de facilitator tijdens de intervisiebijeenkomst en deze rol rouleert binnen de groep.

Spelregels voor goed functionerende intervisiegroepen

Binnen goed functionerende intervisiegroepen komen gezinshuisouders tot leren. Er is hier een aantal spelregels voor opgesteld dat hieraan een bijdrage levert. (Bellersen & Kohlmann 2021: p. 111).

Do's;

- Maak gebruik van een facilitator voor procesbewaking.
- Veiligheid en vertrouwelijkheid staan voorop.
- Casusinbrenger staat centraal, niet de casus.
- Maak gebruik van een intervisiemethode.
- Maak een contract met afspraken voor de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.
- Stel heldere vragen en respecteer elkaars vragen. Vermijd adviezen en tips.
- Verstoringen en urgentie hebben altijd voorrang.
- Bereid een bijeenkomst voor door een casus van tevoren te sturen en de methode uit te kiezen.

Don'ts;

- Helpende vragen stellen.
- Eigen mening geven en hypothesen checken.
- Adviezen, tips en suggesties geven.
- Een 'beauty contest'. Als er geen kritische vragen, geen pittigheid aanwezig is in de vraagstelling is de kans aanwezig dat er niet genoeg geprikkeld wordt om tot de diepere laag te komen en de valkuil dat het te oppervlakkig blijft, is dan aanwezig.
- Teveel gezelligheid waarmee stiltes worden opgevuld. Dit geeft de mogelijkheid om te vluchten.
- Psychologiseren en invullen voor een ander.
- Blijven hangen in inzichten en niet doorpakken naar een nieuwe aanpak.
- Geen variatie in methodes.

Samenstelling in de groep

Uit onderzoek binnen pleegzorg blijkt dat het effectief is als er een vorm van mentoring wordt ingezet. Dat wil zeggen dat startende pleegouders optrekken met meer ervaren pleegouders. Dit helpt vroegtijdig stoppen van pleegouders voorkomen (Pope, Ratliff, Moody & Benner, 2022). Voor intervisie zou dit kunnen betekenen dat ervaren gezinshuisouders ruimte bieden aan startende gezinshuisouders in hun intervisiegroep.

Enquête: werkzame bestanddelen

Het SKJ, het Keurmerk Gezinshuizen en de verwachting van zorgorganisaties leveren een motivatie voor gezinshuisouder om in beweging te komen en zich aan te sluiten bij een intervisiegroep. Maar gezinshuisouders sluiten zich ook aan bij een intervisiegroep omdat andere gezinshuizen intervisie aanraden. Daarnaast vinden gezinshuisouders het zelf vaak nodig om aan te sluiten bij een intervisiegroep voor de professionele ontwikkeling en vinden er een stuk zelfzorg.

Gevraagd naar de werkzame bestanddelen, volgt er een top drie. Hierbij staan achtereenvolgend; Reflectie, eigen casusinbreng en diverse samenstelling van de deelnemers als meeste genoemde thema's tussen de antwoorden. Opvallend hierbij is dat 6 respondenten (4,2%) aangeven dat een handboek met voorbeelden van intervisiemethode noodzakelijk is voor een intervisiegroep.

De enquête stelt een meerkeuzevraag met de vraag wat de respondenten als noodzaak zien voor intervisie. Bijna 50% van de respondenten geeft aan begeleide intervisie als noodzaak te zien. Binnen deze groep geeft 5,6% van de respondenten aan de begeleiding van de gezinshuisouder in de intervisiegroep (als roulerende taak) te willen. In tegenstelling tot de overige gezinshuisouders binnen deze groep, zeggen deze gezinshuisouders (5,6%) geen gebruik te willen maken van een (externe) facilitator. Gezinshuisouders vinden het inspirerend en stimulerend om binnen de intervisie casuïstiek te delen en van de ander mee te krijgen, hierbij wordt her- en erkenning gegeven en verkregen. Ook de deskundigheidsbevordering wordt genoemd als inspirerend en stimulerend.

Interviews

Tijdens de interviews is gevraagd naar de motivatie om deel te nemen aan een intervisiegroep en welke factoren remmend, dan wel helpend zijn. Daarnaast is in de interviews een aantal tips gegeven voor een (startende) intervisiegroep en is gevraagd naar andere lerende factoren naast intervisie.

Motivatie voor deelname intervisiegroep: “Mooi dat je dat kunt delen met elkaar en steunt kunt krijgen... erkenning en herkenning”

De meeste gezinshuisouders hebben een intrinsieke motivatie om mee te doen aan intervisie: over het algemeen vindt men het delen van ervaringen, het sparren (feedback) en de connectie met elkaar erg belangrijk. Dat geldt ook voor het lerend aspect. “ Kennis halen en brengen” leidt tot “kwaliteitsverhoging en helicopterview”. De helft van de gezinshuisouders heeft daarnaast ook een externe motivatie: het voldoen aan registratievoorwaarden (SKJ, gezinshuis).

Remmende factoren: “naar mijn smaak gebeurde daar eigenlijk te weinig in ...te oppervlakkig.. het was wel een samengeraapt cluppie”

De interviews vroegen ook naar remmende en helpende factoren. Als grote remmende factor werd het ontbreken van structuur of leiding in de groep genoemd.

Andere aspecten die respondenten niet helpend vonden:

- Geen begeleider
- Geen methode,
- “alleen je eigen verhaaltje vertellen”
- Dominante deelnemers die gelijk met een oordeel of oplossing aankomen,
- Het ontbreken van reflectie en gespreksvaardigheden
- Te weinig tijd en te vaste protocollen genoemd.

Helpende factoren: “Ik durf echt wel dingen te vertellen die me echt aan het hart gaan en die misschien niet mezelf mooi neerzetten, maar die ook mezelf aan m'n kwetsbare kant, m'n niet zo mooie kant laten zien..”

- De helpende factoren die in de interview naar voren komen zijn:
- Een veilige, betrouwbare intervisiegroep waarbij je oog hebt voor alle groepsleden, waarin (h)erkenning, bemoediging, ontmoeting en waardering essentiële elementen zijn.
- De gezinshuisouders geven elkaar feedback en bezitten gespreksvaardigheden.
- Vanuit een lerende houding worden (ook) de menselijke aspecten (“hart kunnen luchten”) besproken.
- Er zijn vooraf vaste tijdsafspraken gemaakt waarbij een goede (professionele) gespreksleider helpend is. Zijn/haar manier van leiding heeft een sturende, maar ook flexibele kant. Daarnaast geeft het structuur. Hierin is de gespreksleider ook een voorbeeld voor de gezinshuisouders.
- Een aantal gezinshuisouders vindt een gezamenlijke visie of commitment ook belangrijk.

Tip voor startende intervisiegroep: “Zorgen dat je juist andere mensen aantrekt. Ik denk... Maak daar eerst een plan over. Maak daar afspraken over met elkaar. Ben je het daarmee eens, ga dan van start. Eerst zorgen dat je daarin commitment vindt.

Gezinshuisouders gaven de volgende tips voor startende groepen:

- Maak vooraf afspraken over bijv. veiligheid, groepsgrootte (5-8),
- Zorg voor een professionele begeleider die bepaalde structuur (“.. geef ruimte..”) biedt.
- Zoek ook diversiteit in de groep bijv. qua ervaring. Zorg dat je over deze zaken eerst commitment krijgt en start pas daarna.
- Werk met een methodiek en plan de bijeenkomsten.
- Heel belangrijk: zorg dat je tot leren komt.
- Sommige gezinshuisouders zitten in een groep met een bepaalde levensbeschouwelijke identiteit en ervaren dit als een extra dimensie. Herkenning van deze levensbeschouwing vinden zij een pre.
- Wanneer er geen basis v.w.b. reflecteren aanwezig is, probeer hier extra aandacht aan te geven, bijv. door scholing.

Leren/reflecteren naast de intervisiegroep: “cursussen waar je ook wat aan hebt in je ‘mens’zijn”

De geïnterviewde gezinshuisouders hebben een lerende houding. Bijna elke gezinshuisouder geeft aan via literatuur, internet en platforms de nodige kennis te vergaren. De gedragswetenschapper zorgt bij de helft ook voor relevante input. Vooral als het om kindbesprekingen gaat. Respondenten bezoeken ook regelmatig trainingen.

Daarnaast zorgt de beroepsvereniging voor de nodige kennis. Wanneer de totale persoon ter sprake komt, is de aanwezige partner (“steunpilaar, buddy, maatje”) of een familielid erg belangrijk. Zij vervullen de rol als klankbord en spiegel. Als goede tweede vervult de coach een belangrijke rol. Hij heeft een centrale plaats in het zoeken naar de juiste balans en vitaliteit.

Deelname aan intervisiegroep: “Ik vind het verplicht, maar het moet vrijblijvend voelen”

De helft van de geïnterviewden vindt dat je intervisie moet verplichten. In een aantal intervisiegroepen “komen sommige leden nooit”. Een ander deel ziet grote waarde van intervisie, maar huivert voor een verplichting. Een meerderheid kan zich niet voorstellen dat gezinshuisouders het niet “als vanzelfsprekend vinden”.

Zorg voor ‘commitment’, zorg voor een onafhankelijke begeleider en structuur.

Er is een duidelijke voorkeur voor een geschoolde begeleider (intervisor of supervisor). Deze begeleiders zorgen voor veiligheid, structuur, sturing, een hoger niveau van reflecteren en diepgang. “De begeleiders houden je gewoon dicht bij de situatie en houden de lijnen beter in de gaten”. Wel verwachten geïnterviewden dat de begeleider kennis van de gezinshuisproblematiek heeft. Een enkele groep kiest zelf een voorzitter. Als voordeel wordt aangegeven: “het is meer eigen”. Als nadeel wordt aangegeven dat hijzelf minder toekomt aan zijn eigen inbreng.

Enquête

De enquête vraagt naar andere manieren waarmee gezinshuisouders leren en reflecteren bevorderen. De respondenten reflecteren het meest met hun gedragswetenschapper. Daarnaast noemen ze ook de partner in de dagelijkse praktijk als reflectiebron. Ook de coach, familie en sociaal netwerk worden genoemd.

Samenvatting

Wanneer wij kijken naar de werkzame bestanddelen voor intervisiegroepen, kunnen wij de volgende conclusies trekken:

- De gezinshuisouders vinden de voorbereiding (casus inleveren, intervisievraag) een belangrijk onderdeel van de intervisie (literatuuronderzoek, interview).
- Zorg voor een duidelijke rolverdeling (literatuur, interview).
- Een geschoolde intervisor (Facilitator) heeft volgens de geïnterviewden én Bellersen en Kohlmann (2021) een belangrijke meerwaarde in het intervisieproces. Uit de interviews blijkt een duidelijke voorkeur voor een geschoolde intervisor. In de enquête geeft 50% aan een geschoolde intervisor te willen.
- Respondenten noemen structuur, veiligheid, ontmoeting, (h)erkenning, waardering en groepsgrootte als helpende factoren. Dit leidt tot deskundigheidsbevordering (interview, enquête, literatuur).
- Een bepaalde kwaliteit van reflecteren is een voorwaarde voor een goede intervisie. Het kan daarbij helpen een aantal reflectiemethoden ter beschikking te stellen (enquête, interview).
- Geef een aantal voorbeelden van methodieken die gebruikt kunnen worden bij intervisie (interview, enquête).
- Motivatie is een belangrijke factor. De meeste geïnterviewden hebben een sterkte intrinsieke motivatie, maar ook extrinsieke motivatie (registratie) speelt mee.
- Het van tevoren met elkaar een visie delen over intervisiegroepen en commitment hebben t.a.v. de werkwijze is een belangrijk bestanddeel (interview).

4. Inrichting intervisiegroepen: conclusies en aanbevelingen

Gezinshuisouders hebben een prachtig maar complex beroep. Persoon en beroepspersoon zijn behoorlijk met elkaar verweven. Goed functionerende intervisiegroepen kunnen een belangrijke bouwsteen zijn voor (h)erkenning en deskundigheidsbevordering.

Hieronder volgt een vertaling van onze bevindingen bij de onderzoeksvragen (v.w.b. de inrichting van intervisiegroepen), in een handreiking voor goed functionerende intervisiegroepen;

1. Wij hebben de gezinshuisouders leren kennen als kritische jeugdzorgprofessionals die dagelijks positie moeten innemen in het jeugdzorgveld en allergisch kunnen reageren op te vaste kaders/ verplichtingen. Voor gezinshuisouders is het belangrijk om tools aan te ontvangen en niet te vast afgebakende kaders.
2. Uit literatuuronderzoek en uit de interviews is gebleken dat vitaal blijven een belangrijke component is voor duurzame inzetbaarheid. Om met voldoening te blijven werken is intervisie (sociale en emotionele steun) een wezenlijke, helpende component.
3. Het is aan te bevelen een aanbod vanuit de zorgaanbieders om intervisie te faciliteren voor gezinshuisouders in loondienst. Ook voor zorgaanbieders die niet zijn aangesloten bij het SKJ is het belangrijk om alternatieve vormen van kwaliteitsborging op het reflecterend vermogen van gezinshuisouders te organiseren zodat deelname aan een intervisiegroep actief georganiseerd wordt.
4. De intervisiegroep komt gemiddeld 6 keer per jaar bij elkaar en is divers van samenstelling. Als groepsgrootte wordt geadviseerd 5-8 personen. Deelname aan deze groep is vanzelfsprekend.
5. Het is belangrijk dat gezinshuisouders intervisie volgen met een geschoolde intervisor/ supervisor. Intervisiegroepen die langer bestaan, kiezen er soms voor om zelf de intervisie te begeleiden. Uit dit onderzoek blijkt dat een geschoolde intervisor/ supervisor een grote meerwaarde heeft, omdat dit gegarandeerd een hogere kwaliteit van leren bevordert.
6. De gezinshuisouders zitten in een vaste intervisiegroep en werken volgens een relatief vaste structuur. Werken volgens een bepaalde methode van intervisie heeft de voorkeur. Een inventarisatie van gangbare werkzame methoden is aan te bevelen. Hierbij helpt het om een aantal methodes ter beschikking stellen. Dit leidt tot meer variatie (zie bijvoorbeeld Van den Ende, 2017 voor wat voorbeelden). Daarnaast geeft het ook ruimte aan een niet te vaste structuur en het helpt om nieuwe gedragspatronen en -strategieën te ontwikkelen. Tenslotte helpt het om meer en minder ervaren gezinshuisouders in een intervisiegroep te hebben. De meer ervaren gezinshuisouder zou de rol van mentor kunnen vervullen.
7. Een bepaald reflectievermogen is een voorwaarde om tot leren te komen. Het is raadzaam om een aantal methoden voor reflectie ter beschikking te stellen. Ook geeft het werkveld aan een beschrijving van aandachtspunten voor een goede reflectie te waarderen. Denk hierbij aan thema's (biologische ouders/trauma/geweldloos verzet) die actueel zijn of waarbij herhaling kan helpen om de deskundigheid te bevorderen. Daarnaast is het voor de (her-) SKJ-registratie belangrijk om presentie van de intervisiebijeenkomst en reflectie over de bijeenkomst te kunnen overleggen. Het bijhouden van een presentielijst, die ondertekend wordt door de intervisiedeelneemers, is aan te raden. Dat geldt ook voor het document; "Verklaring samenvatting leerverslag reflectie". Een voorbeeld van eisen aan het leerverslag is te vinden op de site van SKJ.
8. Het waarborgen van veiligheid en vertrouwen is van groot belang. Het is goed om hier vooraf afspraken over te maken en waar nodig deze afspraken regelmatig terug te laten komen.
9. Voor startende groepen raden wij aan een verkennende fase met elkaar te doorlopen waarin deelnemers visie met elkaar delen een vorm van commitment bereiken over visie, werkwijze, rolverdeling en structuur. Er kunnen bijvoorbeeld afspraken gemaakt worden over de betrouwbaarheid van de inhoud van de gesprekken. Daarbij is het aan te bevelen vooraf wat relevante literatuur te lezen over intervisie.
10. Uit de interviews blijkt dat gezinshuisouders behoefte hebben aan een landelijk overzicht van onderwerpen die behandeld zijn bij intervisie (zie ook bijlage 4). En daarnaast een vindplaats van intervisiegroepen om te bekijken of er plek is om bij aan te sluiten. Ook kan, na nog meer onderzoek, online een platform aangeboden worden met informatie,

tools en methodieken. Dit kan bijvoorbeeld op het online platform “Gezinshuizen samen sterk” gezet worden. Zo kunnen (zoekende) gezinshuisouders, intervisoren/ supervisors specifiek voor de gezinshuiszorg, aan elkaar gekoppeld worden.

11. Tenslotte: uit de interviews blijkt dat binnen de setting van het complexe beroep van gezinshuisouders (betrokkenheid, nabijheid, eigen kinderen etc) de partner of een familielid een erg belangrijke rol speelt. Dit zou een vast thema in de intervisiegroepen kunnen zijn.

Literatuurlijst

Bellersen, M. & Kohlmann, I. (2021). *Praktijkboek Intervisie (1ste editie)*. Management Impact.

Berger, M. & Kleine, K., (2013). *Handreiking 'Reflecteren is leren'*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Handreiking-Reflecteren-is-leren-webversie.pdf>

Den Berg, F. (2018). 'Je houdt elkaar een spiegel voor'. *Dagbesteding*, 39(6), 22-23.

Kwaliteitscriteria Gezinshuizen, Kwaliteit van jeugdhulp in professionele gezinsvormen.

(2019). Hogeschool Leiden en Nederlands Jeugdinstituut namens het kernteam Kwaliteitscriteria Gezinshuizen

Kessels, J.W.M (2012). *Leiderschapspraktijken in een professionele ruimte! Over het verbeteren van het onderwijs door talent te ontwikkelen en af te rekenen op prestatieafspraken*. Open Universiteit.

Pope, N. D., Ratliff, S., Moody, S., & Benner, K. (2022). Peer support for new foster parents: A case study of the Kentucky Foster Parent Mentoring Program. *Children and Youth Services Review*, 133(C).

Registerplein (2021, 15 december). *Registerplein Utrecht: professionele beroepsregistratie en cursusagenda*. Geraadpleegd op 18 december 2021, van <https://www.registerplein.nl/>

SKJ - Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (2021, 15 december). SKJ. Geraadpleegd op 18 december 2021, van <https://skjeugd.nl/>

Van den Ende, M. (Begeleide) intervisie. *Bijblijven* 33, 487-497 (2017).

Verheyden, C., Van Holen, F., West, D., & Vanderfaellie, J. (2020). Secondary traumatic stress, burnout and compassion satisfaction among Flemish foster care workers during the COVID-19 lockdown. *Developmental Child Welfare*, 2(4), 227-243.

12. Bijlagen

1. Vragenlijst interview

Praktijkonderzoek: Leidraad interview gezinshuisouders

1. Kun je iets over jezelf vertellen?
 - a. Hoe lang ben je al gezinshuisouder?
 - b. Waarom ben je dit geworden?
 - c. Hoeveel kinderen heb je in huis?
 - d. Welke opleiding heb je gevolgd?
 - e. Waarom doe je mee aan een intervisie (hier doorvragen op: motivatie uit jezelf of door externe factoren en welke rol SKJ/ Kwaliteitscriteria/ Keurmerk e.d.) spelen)?
2. Welke werkwijze/ methode wordt momenteel binnen jouw bestaande leegroep gehanteerd.
 - f. Kun je iets vertellen over het (goed) functioneren van jullie intervisiegroep?
 - g. Uit hoeveel personen bestaat je intervisie en wat is de samenstelling (koppels of enkele gezinshuisouders, meer of minder ervaring)?
 - h. Welke methodische aanpak/ methode gebruiken jullie? Doorvragen.
 - i. Hoe vaak kom je bij elkaar? Wat is ideaal?
 - j. Welke vorm van begeleiding? Wat zijn de ervaringen met of zonder coach? Wat is jouw advies?
3. Wat wordt binnen de bestaande intervisiegroepen als remmend/ helpend ervaren? Hoe ziet dit er dan uit?
 - k. Wat (welke aanpak) heb je al geprobeerd en wat niet werkt, wat moet je in ieder geval niet doen?
 - l. Wat ervaar je als remmend? Kun je hier twee voorbeelden van geven.
 - m. Wat ervaar je als helpend? Graag (minimaal) hier twee voorbeelden.
 - n. Kun je een voorbeeld noemen waarin jij of juist een collega gezinshuisouder echt tot leren kwam. Wat was de inbreng? Hoe kwam jij/ je collega tot leren? Wat werkte dit uit? Was het leerzaam voor jou/ je collega of voor alle deelnemers?
 - o. Welke 2 tips adviseer je beginnende startende intervisiegroepen?
4. Hoe werk je aan je vak als gezinshuisouder buiten de intervisie/ intervisiegroep?
 - p. Waar maak je gebruik van “om zaken uit te zoeken” buiten de intervisiegroep?
 - q. Welke rol speelt de partner van de gezinshuisouder? Hoe leren jullie samen?
 - r. Zijn er relevante anderen of andere factoren die bijdragen tot leren? Zo ja wie zijn dit en hoe ziet dat eruit?
5. Wat zou je nog meer willen noemen als het gaat om de intervisiegroepen?
 - s. Als wij een handreiking maken wat moet daar dan wel/ niet in staan?
 - t. Vind je dat intervisiegroepen verplicht of vrijwillig moeten?

2. Vragenlijst enquête

1: Ik ben als gezinshuisouder (vorm van onderneming)

2: Ik ben lid van een leergroep

3: Wat is de reden dat je niet lid bent van een leergroep? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE NIET LID BENT VAN EEN LEERGROEP

4: Heb je een andere vorm om te reflecteren op je handelen? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE NIET LID BENT VAN EEN LEERGROEP

5: Hoe vaak komt jullie intervisie bij elkaar? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

6: Wat is de reden dat je bij een intervisie zit? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

7: Welke aanpak hanteren jullie in de leergroep? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

8: Heb je (naast de leergroep) een andere vorm om te reflecteren op je handelen? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

9: Welke van de onderstaande zaken vind jij noodzakelijk voor een goede intervisie (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

10: Mijn voorkeur gaat uit naar (manier van ontmoeten)

11: Wat is jouw ideale frequentie om met je intervisie bijeen te komen?

12: De volgende zaken vind ik erg inspirerend/ stimulerend in een leergroep?

13: De volgende zaken vind ik erg remmend/ storend in een leergroep?

14: De volgende vorm(en) van een intervisie spreekt mij erg aan?

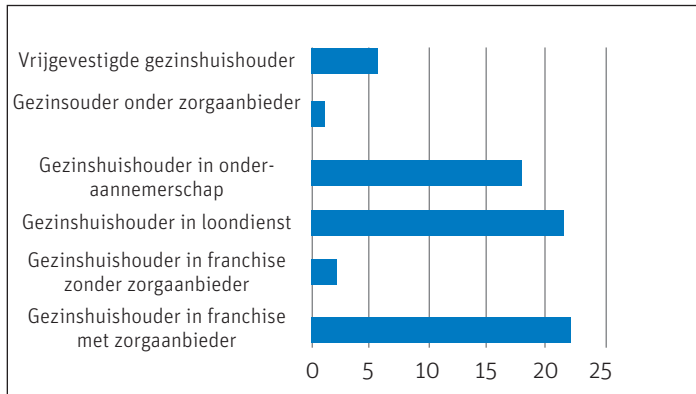
15: Welke onderwerpen zou jij graag besproken willen hebben in een evt. leergroep?

16: Leven er bij jou nog wensen ten aanzien van leergroepen? Zo ja, welke?

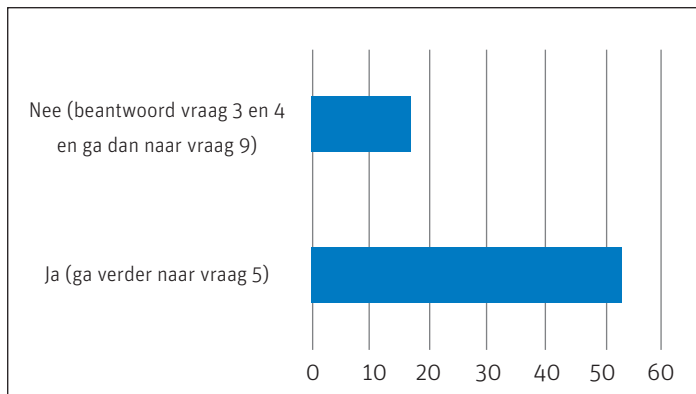
17: Het volgende wil ik jullie nog graag meegeven

3. Resultaten enquête (zie voorbeeld evaluatie...)

1: Ik ben als gezinshuisouder

2: Ik ben lid van een leergroep

3: Wat is de reden dat je niet lid bent van een leergroep? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE NIET LID BENT VAN EEN LEERGROEP

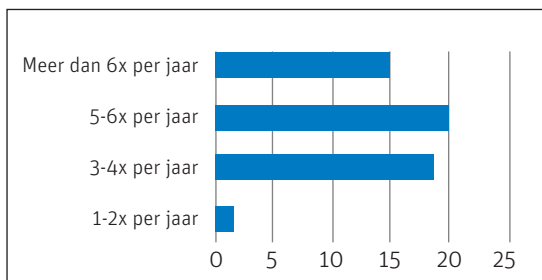
17 gezinshuisouders geven aan geen lid te zijn van een leergroep. Onder dit aantal zijn er 5 gezinshuisouders die in loondienst zijn. Binnen deze groep geven er 2 aan geen aansluiting bij een intervisie te willen. 2 andere geven aan in de toekomst wel te willen en 1 geeft aan dat er geen leergroepen in de omgeving zit.

4: Heb je een andere vorm om te reflecteren op je handelen? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE NIET LID BENT VAN EEN LEERGROEP

Aangeduid in top 3;

- 1: Partner
- 2: Gedragswetenschapper
- 3: Coach

5: Hoe vaak komt jullie intervisie bij elkaar? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

De literatuur zegt hierover; Een traject bestaat uit evenzoveel casusbesprekingen als er deelnemers zijn met daarnaast nog een kennismakingsbijeenkomst en een evaluatiebijeenkomst.

6: Wat is de reden dat je bij een intervisie zit? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

Het SKJ, het Keurmerk Gezinshuizen en de verwachting van zorgorganisaties leveren een bijdrage om de gezinshuisouder in beweging te krijgen om aan te sluiten bij een leergroep.

Door andere gezinshuizen wordt een intervisie aangeraden, hierdoor sluiten gezinshuisouders zich aan bij een leergroep.

En gezinshuisouders vinden het nodig om aan te sluiten bij een intervisie voor de professionele ontwikkeling en vinden er een stuk zelfzorg.

7: Welke aanpak hanteren jullie in de leergroep? DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

Meer dan de helft (27 gezinshuisouders) geven aan dat de intervisie een methodische werkwijze hanteert.

17 gezinshuisouders geven echter aan geen methode te gebruiken, maar bespreken wat er op dat moment speelt.

8: Heb je (naast de leergroep) een andere vorm om te reflecteren op je handelen? (meerdere antwoorden mogelijk) DEZE VRAAG VUL JE ALLEEN IN ALS JE WEL LID BENT VAN EEN LEERGROEP

Aangeduid in top 4;

- 1: Gedragswetenschapper
- 2: Partner
- 3: Coach
- 4: Eigen mensen

9: Welke van de onderstaande zaken vind jij noodzakelijk voor een goede intervisie (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Aangeduid in top 3;

- 1: Reflectie
- 2: Eigen casus inbreng
- 3: Diverse samenstelling

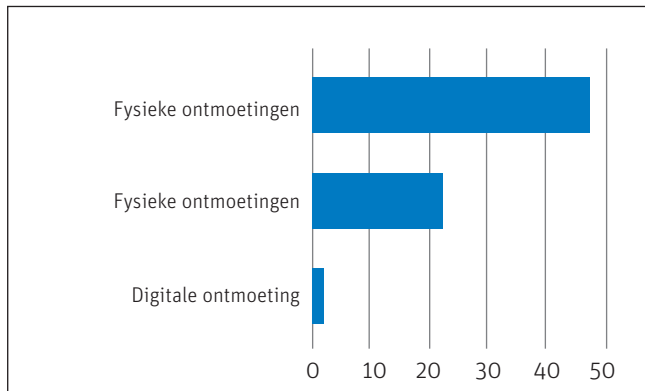
Opvallend feit;

6 respondenten zien een handboek met voorbeelden van intervisie methode noodzakelijk voor een leergroep

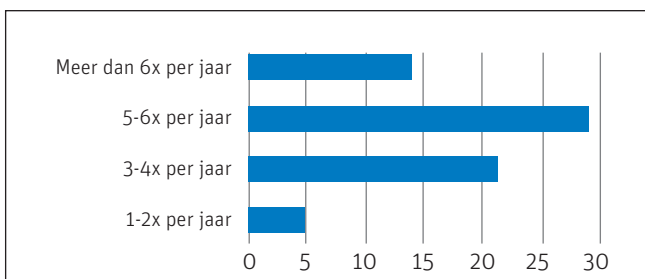
Bijna 50% van de respondenten geeft aan begeleide intervisie te willen.

8 respondenten wil begeleiding door een gezinshuisouder.

10: Mijn voorkeur gaat uit naar

11: Wat is jouw ideale frequentie om met je intervisie bijeen te komen?

De literatuur zegt hierover; Een traject bestaat uit evenzoveel casusbesprekingen als er deelnemers zijn met daarnaast nog een kennismakingsbijeenkomst en een evaluatiebijeenkomst.

12: De volgende zaken vind ik erg inspirerend/ stimulerend in een leergroep?

Samengevat vinden gezinshuishouders het inspirerend en stimulerend om binnen de intervisie casuïstiek te delen en van de ander mee te krijgen, hierbij wordt her- en erkenning gegeven en verkregen. Ook de deskundigheidsbevordering wordt genoemd als inspirerend en stimulerend.

13: De volgende zaken vind ik erg remmend/ storend in een leergroep?

Samengevat vinden gezinshuisouders het remmend/ storend als het gesprek tijdens de bijeenkomst niet "to the point" is, telkens dezelfde personen aan het woord zijn en er meer klaagzang als reflectie is. Als de groep niet compleet is wordt dit ook als storend ervaren.

14: De volgende vorm(en) van een intervisie spreekt mij erg aan?

Methodisch, met casuïstiek en het samenkomen met andere gezinshuisouders.

5 respondenten geven aan bijeenkomsten met een externe coach te willen.

15: Welke onderwerpen zou jij graag besproken willen hebben in een evt. leergroep?

Samengevat willen gezinshuisouders een aantal onderwerpen graag besproken hebben, in één zin samengevat; Alle onderwerpen die de deskundigheid bevorderen, zaken waar gezinshuisouders tegenaanlopen op het gebied van ondernemen en/of professionele positie/samenwerkingsrelatie met voogd, zorgorganisatie of ouders/netwerk van het kind. Maar ook het gedrag van het kind, de problematiek of de zorgbehoefte van het kind zijn onderwerpen die gezinshuizen graag bespreken in een leergroep. Voor gezinshuisouders zijn vitaliteit (zelfzorg), eigen gevoel van de gezinshuisouder, dagelijkse praktijk en praktische zaken bijv. vragen over het Keurmerk Gezinshuizen, onderwerpen die tijdens de bijeenkomst graag besproken worden.

16: Leven er bij jou nog wensen ten aanzien van leergroepen? Zo ja, welke?

SKJ gerelateerd

Effectiever- diepgang/reflectie

Zinvolle onderwerpen bespreken en elkaar als community ondersteunen

Bij beginnende intervisie eerste 2 jaar begeleid door externe coach

Aanwezigheid van alle deelnemers tijdens een bijeenkomst die frequent plaats vindt

Wisselen van deelnemers om de paar jaar.

47 X N.V.T.

17: Het volgende wil ik jullie nog graag meegeven

LVCS begeleider is voor SKJ registratie helpend

Verslag van intervisie voor SKJ punten, wellicht format

Geen vrije wil, maar verplichten

Niet te strak kaderen

De weg om aan te sluiten bij een intervisie s niet bekend

Strenger zijn op deelname leergroepen

In de enquête diverse verplichte vragen waar ik niks zinnig op te zeggen had.

4. Onderwerpen voor intervisie en tips voor intervisie genoemd in interview.

Onderwerpen die besproken zijn:

- Balans afstand en nabijheid.
- Hoelang ga je door met gezinshuis kinderen?
- Rouw in je persoonlijke leven, hoe je dat een plek geeft in je gezinshuis.
- Wat deel je met de kinderen
- Hechttingsproblematiek
- Kindermishandeling
- Contact met biologische ouders.
- Vitaliteit van gezinshuisouders
- Hoe werkt het kinderebrein

De volgende tips werden gegeven door de geïnterviewden:

- Geef een basisstructuur voor intervisie.
- Beschrijf een aantal methoden van intervisie
- Doe aanbevelingen v.w.b. grootte, diversiteit, commitment.
- Geef een aantal stappen hoe je intervisie op kunt zetten.
- Lijst met mogelijke onderwerpen waar gezinshuisouders mee te maken hebben gehad.
- Maak een lijst met intervisiegroepen
- Geef een reflecteermodeel
- Beschrijf aandachtspunten voor goed reflectieverslag.
- Beschrijf hoe je een goede gespreksleider kunt vinden
- Stel een basis veiligheidsverklaring op.
- Geef ook ruimte en leg niet alles vast.

Christelijke Hogeschool Ede
Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede
0318 696 300
info@che.nl